

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji „W kierunku zintegrowanego strategicznego planu w dziedzinie technologii energetycznych (planu EPSTE) – przyspieszenie transformacji europejskiego systemu energetycznego”

[C(2015) 6317 final]

(2016/C 133/06)

Sprawozdawca: Mihai MANOLIU

Dnia 15 lipca 2015 r. Komisja, działając na podstawie art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

komunikatu Komisji „W kierunku zintegrowanego strategicznego planu w dziedzinie technologii energetycznych (planu EPSTE) – Przyspieszenie transformacji europejskiego systemu energetycznego”

[C(2015) 6317 final].

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 2 lutego 2016 r.

Na 514. sesji plenarnej w dniach 17–18 lutego 2016 r. (posiedzenie z 17 lutego) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 172 do 6 (9 osób wstrzymało się od głosu) przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES ponawia swoje zdecydowane zaangażowanie na rzecz unii energetycznej (obejmującej klauzulę solidarności, utożsamienie przesyłu energii z „piątą swobodą”, wysunięcie na pierwszy plan efektywności energetycznej, przejście na zrównoważony model społeczeństwa w jak największym stopniu niskoemisyjnego) i europejskiego dialogu na temat energii, wspierając jak najskuteczniejsze wdrażanie strategicznego planu w dziedzinie technologii energetycznych (planu EPSTE).

1.2. Cel ten można osiągnąć poprzez wspólne i spójne podejście, współpracę między podmiotami zaangażowanymi w politykę energetyczną, koordynację programów badań i innowacji w dziedzinie energii oraz wspieranie jak najszybszego wprowadzania na rynek zrównoważonych technologii energetycznych przyjaznych dla środowiska.

1.3. Zdaniem EKES-u najważniejszym wyzwaniem jest rozwój techniczno-naukowy technologii i innowacji, a także upowszechnianie czynników sprzyjających nowym pomysłom i koncepcjom, zgodnie z **europejskim strategicznym planem w dziedzinie technologii energetycznych (EPSTE), który jest niezbędny dla przyspieszenia transformacji europejskiego systemu energetycznego**.

1.4. Koncepcje te muszą być powiązane z mandatem uzgodnionym z zainteresowanymi stronami, strukturą udziału w ramach zintegrowanego planu działania obejmującego plan działania na rzecz inwestycji, z odpowiednim wykorzystaniem zasobów unijnych, krajowych, regionalnych i prywatnych, za pośrednictwem europejskiego stowarzyszenia badań nad energią (EERA) i europejskich inicjatyw przemysłowych (EII), by wesprzeć realizację celów.

1.5. Zdaniem EKES-u dużym wyzwaniem dla Europy w nadchodzących latach będzie przyspieszenie transformacji europejskiego systemu energetycznego z myślą o przeciwdziałaniu zmianie klimatu, sprzyjaniu konkurencyjności i gospodarczej atrakcyjności Europy, a także zagwarantowaniu bezpieczeństwa dostaw dla konsumentów (dużych i drobnych) za akceptowalną cenę (określoną w sposób przejrzysty).

1.6. Komitet uważa, że nowa polityka energetyczna musi opierać się na rozwoju (określonych w ramach dialogu i współpracy) sektorów kluczowych dla badań naukowych i innowacji, a także sektora szkolenia personelu, który będzie korzystał z nowych technologii.

1.7. EKES sądzi, że wyjście naprzeciw oczekiwaniom Europejczyków wymaga spójnego i całościowego podejścia do zagadnienia energii, bazującego na współpracy między państwami i dobrze funkcjonującym wewnętrznym rynku energii. Potrzebne są ogromne inwestycje zarówno w badania w dziedzinie technologii, jak i w infrastrukturę, a inwestorzy potrzebują przewidywalnych i wiarygodnych ram politycznych, określonych na podstawie właściwej analizy priorytetów związanych z rozwojem, dostępnych i przystępnych możliwości finansowania i konkurencyjności europejskiego przemysłu, a także, co jest nie mniej ważne, oczekiwań obywateli.

1.8. Plan EPSTE musi być konkretny i oparty na rzeczywistej sytuacji w Europie. EKES uważa, że jeżeli nowe technologie energetyczne wywołają wzrost końcowych cen energii i jeżeli decyzje polityczne spowodują wzrost cen energii, obywatele mają prawo żywić uzasadnioną nadzieję, że zaradzi się tym problemom. Zaangażowanie konsumentów powinno być konkretne i zdecydowane, a ubóstwo energetyczne należy zwalczać również za pomocą środków w zakresie polityki społecznej oraz na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego.

1.9. Z doświadczeń na szczeblu europejskim wynika, że narzucanie niskoemisyjnych technologii produkcji energii bez uwzględnienia kosztów ani dojrzałości tych technologii nie przynosi żadnych efektów, a wręcz przeciwnie, przyczynia się do powstania ryzyka załamania się wewnętrznego rynku energii.

1.10. EKES uważa, że technologie wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych mogą stwarzać istotne możliwości, które należy wspierać poprzez projekty demonstracyjne oraz upowszechniając pozytywne doświadczenia. Należy uwzględnić również inne technologie niskoemisyjne: źródła energii oparte na czystym węglu, magazynowanie energii (w tym energii elektrycznej), dostosowanie zużycia do popytu, wykorzystanie węgla i wodoru, kogeneracja i klimatyzacja miejska oraz rozszczepienie i synteza atomowa.

1.11. EKES wzywa ponownie do nawiązania w całej Europie dialogu publicznego na temat energii (europejskiego dialogu na temat energii), tak aby obywatele i całe społeczeństwo obywatelskie zaangażowali się w transformację energetyki i zaakceptowali koszty różnych technologii, a także koszty związane z decyzjami politycznymi wynikającymi z przeprowadzonych badań. Dialog musi odbywać się na wszystkich szczeblach sprawowania rządów. W ciągu ostatnich dziesięciu lat władze szczebla europejskiego coraz bardziej nalegały na realizację europejskich celów w zakresie zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, choć realizacja tej polityki leży w gestii państw członkowskich. Doprowadziło to do niespójności między politykami krajowymi.

1.12. EKES jest zdania, że należy kontynuować proces integracji rynku wewnętrznego poprzez opracowanie europejskiego podejścia do dostaw energii, w celu osiągnięcia faktycznej solidarności. Etapem pośrednim jest uwypuklenie szczebla regionalnego, koniecznego w celu zacieśnienia współpracy w tym obszarze, który powinien być elastyczny i umożliwiać promowanie innowacyjnych rozwiązań koordynowanych w czasie rzeczywistym, mających na celu zoptymalizowanie produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.

1.13. EKES uważa, że należy podjąć działania w celu zintegrowania różnych sposobów wytwarzania energii (w tym sposobów określonych dzięki badaniom technologicznym) na rynkach energetycznych, zwłaszcza jeśli chodzi o działania dotyczące kwestii przyłączenia do sieci, bilansowania i opłat za dostęp.

1.14. EKES zaleca, by nasilić inwestycje oraz prace badawczo-rozwojowe w zakresie magazynowania, a także apeluje o większą synergii w skali europejskiej w tej dziedzinie, by zmniejszyć koszty transformacji energetycznej, zapewnić bezpieczeństwo dostaw (poprzez wzajemnie połączenie europejskich sieci energetycznych) i umożliwić większą konkurencyjność gospodarki europejskiej.

1.15. Dlatego EKES przypomina, że duże znaczenie dla koszyka energetycznego i bezpieczeństwa energetycznego obywateli ma gaz. Komitet wzywa do zachęcania do magazynowania, tak by państwa członkowskie posiadały wspólne rezerwy. Należy również wziąć pod uwagę duży potencjał poprawy efektywności energetycznej w budynkach i w transporcie.

1.16. EKES jest zdania, że zwiększanie finansowania badań naukowych i innowacji może pobudzić wzrost gospodarczy i stworzyć nowe miejsca pracy w UE. Nowe zarządzanie energetyczne (oparte na planach krajowych) może zapewnić spójność rynku energii, czego niezbędnym warunkiem jest dialog europejski.

1.17. Komitet uważa, że wartość dodana planu EPSTE polega na lepszej koordynacji europejskiego systemu energetycznego i nowym sposobie zarządzania tym systemem, zakładając, że uniknie się wcześniejszego dublowania wysiłków i że system ten zostanie oparty na autentycznych i przejrzystych danych. Plan umocni europejskie podwaliny, którymi są metoda wspólnotowa, europejska demokracja w działaniu, konkurencyjność, współpraca i solidarność, a także rola Europy w zarządzaniu światowym.

1.18. EKES podkreśla konsekwencje planu EPSTE pod względem oddziaływania na obywateli, zwłaszcza w zakresie zatrudnienia i wymaganych umiejętności. W tym kontekście należy rozważyć zagadnienie ochrony praw autorskich.

2. Kontekst opinii

2.1. Choć państwa członkowskie UE różnią się pod względem posiadanych zasobów energetycznych oraz infrastruktury energetycznej, mają one wspólny cel, którym jest obniżenie emisyjności sektora energii. W dyskusjach na temat transformacji energetycznej trzeba będzie poruszać przede wszystkim następujące zagadnienia: nowe podmioty i nowe modele przedsiębiorczości w dziedzinie ropy naftowej, gazu i elektryczności, okoliczności polityczne i ich wpływ na inwestycje, przepisy w zakresie rynków energii, wpływ innowacji w dziedzinie technologii na systemy energetyczne, rozbiórka tradycyjnych starych zbiorników energetycznych, problemy związane z nowym modelem zarządzania w sektorze energii i związane z nim nowe możliwości.

2.2. Należy pilnie stawić czoła temu wyzwaniu. W dziedzinie energii zachodzą w UE wielkie przemiany; europejska gospodarka i konsumenci podatni na zagrożenia są coraz bardziej zagrożeni niepewnością dostaw i wysokimi cenami.

2.3. EKES ma zamiar wspierać wspólną europejską politykę energetyczną będącą w stanie zapewnić bezpieczeństwo dostaw, pionierską pozycję w dziedzinie wprowadzenia na rynek energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, efektywność energetyczną, ograniczenie zużycia, rozwój infrastruktury, prawidłowe przełożenie kosztów na ceny dla konsumenta końcowego, a także, co jest jeszcze ważniejsze, ograniczenie ogólnych kosztów koszyka energetycznego oraz odblokowanie środków finansowych (publicznych lub prywatnych) na pokrycie tych kosztów.

2.4. Komitet ma tu na uwadze fundusze z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, programu TEN-E, europejskiego planu naprawy gospodarczej, Europejskiego Funduszu na rzecz Energii, Zmiany Klimatu i Infrastruktury 2020 (funduszu Marguerite) oraz instrumentów pomocy przedakcesyjnej, europejskiego instrumentu sąsiedztwa i partnerstwa oraz programu ramowego w zakresie badań i rozwoju technologicznego.

2.5. Plan EPSTE jest kluczowym i ambitnym narzędziem wdrożenia bezpieczeństwa energetycznego. Cel ten można osiągnąć poprzez szeroko zakrojoną dyskusję z obywatelami europejskimi, a EKES może odgrywać rolę katalizatora tego dialogu. EKES uważa, że kluczowe znaczenie ma zaangażowanie obywateli (zob. propozycja EKES-u w sprawie europejskiej książeczki oszczędnościowej w zakresie energii) w rozwiązanie problemów związanych z transformacją energetyczną. Konkretną możliwością może tu stanowić utworzenie forum europejskiego (zorganizowanego) społeczeństwa obywatelskiego propagującego europejski dialog na temat energii.

2.6. Zdaniem Komitetu w dziedzinie transformacji energetycznej należy oceniać konkurencyjność, skutki dla zatrudnienia i zabezpieczenie społeczne. Rynki regionalne mają potencjał przewyciężenia braku zaufania; nie można realizować polityki w dziedzinie energii bez zaufania i edukacji w tej dziedzinie.

2.7. EKES jest przekonany, że finansowanie planu EPSTE z budżetu na działalność badawczo-rozwojową Komisji i państw członkowskich jest niewystarczające. Tym ważniejsze jest wykorzystanie unijnych funduszy strukturalnych i Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego oraz przychodów z unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji. Konieczne jest ukierunkowanie potencjału inwestycyjnego podmiotów prywatnych za pośrednictwem innowacyjnych inicjatyw i bodźców. Powodzenie tego zamierzenia można zapewnić jedynie eksperymentując i wykorzystując szeroką gamę możliwości oraz innowacyjnych koncepcji gospodarczych i finansowych.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES uważa, że celem unii energetycznej jest bezpieczniejsza i bardziej zrównoważona energia, której ceny są bardziej przystępne dla konsumenta końcowego. Umożliwi ona swobodny przepływ energii przez granice oraz zapewni bezpieczeństwo dostaw we wszystkich krajach UE i wszystkim obywatelom europejskim.

3.2. Komitet jest przekonany, że do osiągnięcia ambitnych celów planu EPSTE w UE niezbędne są innowacje w zakresie sposobu produkcji energii i jej przesyłu, a także jej udostępniania i dostarczania konsumentom. W centrum uwagi znajdują się konsumenci, a na wysoce konkurencyjnym rynku niezbędne im będą wsparcie i doradztwo techniczne.

3.3. EKES uważa, że nowe technologie i innowacje odegrają istotną rolę w przekształcaniu unijnego systemu energetycznego i łańcuchu dostaw energii, który stanie się bardziej elastyczny i nada bardziej aktywną rolę konsumentom (prosumentom), w tym drobnym producentom, tworząc nowe sieci producentów, operatorów i organów regulacyjnych w dziedzinie energii zdolnych współdziałać na złożonym rynku. Drobni producenci mogą odegrać pewną rolę w opracowaniu i wdrożeniu nowych technologii energetycznych.

3.4. Nowe pomysły i technologie należy przekazywać z jednego sektora do drugiego, aby osiągnąć masę krytyczną niezbędną do przyjęcia wspólnych rozwiązań w dziedzinie badań i innowacji, wykraczając poza podziały na procesy i sektory.

3.5. EKES uważa, że nowe modele biznesowe i nowatorskie narzędzia mające na celu zagwarantowanie uczciwego wynagradzania usług i właściwego funkcjonowania systemu energetycznego będą się opierać na ogólnym postępie technologicznym w państwach członkowskich UE. Wymiana informacji przeprowadzona w sposób przejrzysty, bezpieczny i łatwy dla użytkownika umożliwi głębszą analizę zachowań konsumentów.

3.6. EKES jest zdania, że stabilność gospodarcza zależy od odporności systemów energetycznych, będących w stanie zabsorbować znaczące zmiany nakreślone w planie EPSTE. Bardziej inteligentne i połączone w ramach UE sieci energetyczne powinny sprzyjać bezpieczeństwu dostaw oraz wysokiej jakości usługi dla konsumentów w państwach członkowskich.

3.7. Komitet uważa, że optymalizacja łańcucha wartości powinna doprowadzić do pojawienia się nowych modeli biznesowych (ponowne wykorzystanie, recykling, regeneracja). Należy wspierać wprowadzanie na rynek skutecznych praktyk i rozwiązań z zakresu badań naukowych i innowacji w dziedzinie technologii energooszczędnych, z myślą o ulepszeniu procesu integracji, aby zapewnić ogólną wydajność systemu.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES sądzi, że cele planu są dobrze określone. Zgadza się z podejściem Komisji dotyczącym planu EPSTE. Jej zdaniem dostosowanie planu do nowych wyzwań wymaga jego lepszego ukierunkowania, a także przyjęcia bardziej całościowego podejścia oraz nowego wzorca zarządzania i rządzenia. Zmiany proponowane z myślą o realizacji tych celów powinny być dobrze opracowane i realistyczne.

4.2. EKES podkreśla, że należy wzmocnić plan EPSTE w celu wsparcia badań i innowacji, przed którymi stoją nowe wyzwania dotyczące nowych zdolności i zasobów dostępnych w całej UE. Komitet zgadza się z faktem, że jak największa skuteczność i oddziaływanie planu EPSTE wymagają między innymi:

- większego zaangażowania finansowego państw członkowskich i sektora prywatnego,
- szerszego udziału zainteresowanych stron w całym łańcuchu badań i innowacji.

4.3. EKES jest przekonany, że słusznie dąży się do realizacji dziesięciu działań zdefiniowanych przede wszystkim na podstawie wskazań prowadzących je zainteresowanych stron; działania te mają na celu przyspieszenie transformacji energetycznej, tworzenie nowych miejsc pracy i wzrost gospodarczy.

4.4. Komitet uważa, że UE musi dołożyć więcej starań, aby wprowadzić na rynek nowe technologie energetyczne, które są bardziej wydajne, tańsze, niskoemisyjne i zrównoważone, po przeprowadzeniu przejrzystej oceny wpływu tych technologii energetycznych na środowisko.

4.5. Zdaniem EKES-u działania w zakresie badań i rozwoju w ramach planu EPSTE powinny koncentrować się na następujących konkretnych elementach stanowiących podstawę europejskiej polityki energetycznej:

- konkurencyjność – infrastruktura i sieci energetyczne, rynek wewnętrzny i konkurencyjność, badania i innowacje w sektorze energii,
- bezpieczeństwo dostaw – zewnętrzna polityka energetyczna, ropa naftowa, gaz,
- klimat – efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii, wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla, unijny system handlu uprawnieniami do emisji.

4.6. Zdaniem Komitetu szersze wykorzystywanie technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii o nieprzewidywalnej (nieciągłej) charakterystyce produkcji może doprowadzić do znaczącego wzrostu kosztów, które – jeśli zostaną przeniesione na konsumentów – mogłyby spowodować znaczny wzrost cen w ciągu najbliższych kilku lat, do czasu, kiedy systemy takie będą produkowane na skalę przemysłową. Należy również zauważyć, że nieunikniony jest długofalowy wzrost kosztów – i to nawet na jeszcze większą skalę – związany z internalizacją kosztów zewnętrznych i końcem dotacji do produkcji energii z paliw kopalnych.

4.7. Zdaniem Komitetu konkurencyjność przemysłu, technologie energetyczne i polityka w zakresie innowacji powinny szybko doprowadzić do obniżenia kosztów, przyspieszając wprowadzenie na rynek technologii zrównoważonych; w przeciwnym wypadku bezpośrednie konsekwencje wpłyną na inwestorów prywatnych i budżety krajowe, co doprowadzi do recesji gospodarczej.

4.8. Zapewnienie równowagi pomiędzy podażą, przetwarzaniem, przemylem i końcowym wykorzystaniem energii będzie wymagało usprawnień w systemie, opracowania nowych technologii (określonych w planie EPSTE), które zapewniłyby skuteczne współdziałanie różnych podmiotów i elementów, dzięki globalnemu podejściu i potencjalnej synergii pomiędzy sieciami energetycznymi (elektryczność, ropa, gaz, ciepło i mobilność), z myślą o ukończeniu tworzenia wewnętrznego rynku energii.

4.9. Zapewnienie elastyczności systemu będzie wymagało szerokiego wachlarza innych rozwiązań w zakresie magazynowania energii, dostosowanych do jej różnych form. W tej dziedzinie istnieje możliwość udoskonalenia. Rozwój magazynowania energii będzie miał kluczowe znaczenie dla zrównoważonego systemu energetycznego, który umożliwiłby aktywne zarządzanie odnawialnymi źródłami energii, zwiększenie ich udziału, a także zmniejszenie ograniczeń oraz zminimalizowanie i zrównoważenie inwestycji w infrastrukturę, z myślą o większej elastyczności systemu.

4.10. Innowacyjne narzędzia zarządzania w połączeniu z nowymi urządzeniami (stacjonarnymi i mobilnymi) magazynowania energii elektrycznej na poziomie użytkownika końcowego, stworzą więcej możliwości zoptymalizowania zużycia; z kolei na bardziej elastycznym rynku energii ceny będą niższe. Bardzo elastyczne rozwiązania w zakresie magazynowania może zapewnić wodór, który może stać się podstawą rozproszonego wytwarzania energii elektrycznej i umożliwić zrównoważenie zmienności energii ze źródeł odnawialnych.

4.11. Celem działań w zakresie badań naukowych i innowacji powinno być utworzenie modelu, a następnie zdefiniowanie i kontrolowanie działania i utrzymania zdecentralizowanych niskoemisyjnych systemów ogrzewania i chłodzenia, tak by przyspieszyć wprowadzanie na rynek nowych produktów i efektywnych energetycznie systemów, a także zoptymalizować trzy filary racjonalnego wykorzystania energii: pomiar zużycia energii oraz jego optymalizację i odpowiednie funkcjonowanie, z myślą o uzyskaniu trwałych rezultatów.

4.12. Ze względu na postępującą urbanizację miasta będą odgrywać coraz większą rolę w obniżaniu emisyjności gospodarki UE. Z myślą o wypracowaniu zintegrowanego podejścia do wspólnych wyzwań oraz zwiększeniu zrównoważoności, należy zachęcać do działania różne zainteresowane podmioty na szczeblu lokalnym, w tym władze lokalne, podmioty gospodarcze i obywatele.

4.13. Komitet uważa, że wyzwanie, jakim jest recykling akumulatorów litowo-jonowych ma przede wszystkim charakter finansowy, zważywszy, że opracowano już procesy umożliwiające ich recykling w obiegu zamkniętym, procesy te należy jednak dostosować tak, by obejmowały również akumulatory pojazdów elektrycznych.

4.14. Zdaniem EKES-u europejski sektor akumulatorów musi dostosować się do sektora recyklingu i poradzić sobie z intensywnym rozwojem rynku elektromobilności i sprzętu przenośnego. Sektor ten opiera się na unijnym zamiarze wdrożenia europejskiej technologii w dziedzinie akumulatorów.

4.15. Większe bezpieczeństwo dostaw energii w UE wymaga opracowania zestawu zrównoważonych technologii (zaawansowane biopaliwa, wodór i alternatywne paliwa gazowe i ciekłe, w tym ciekły gaz ziemny).

4.16. EKES podkreśla, że to w UE znajdują się przedsiębiorstwa będące światowymi liderami w zakresie rozwoju technologii niskoemisyjnych, w tym technologii rozszczepiania jądowego. Zaopatrzenie UE w energię musi być konkurencyjne, a inwestycje w badania i innowacje muszą obejmować cały łańcuch dostaw w dziedzinie technologii, począwszy od surowców aż po produkcję.

4.17. Pomimo postępów sektora energii ze źródeł odnawialnych, paliwa kopalne (węgiel) są nadal szeroko stosowane na całym świecie do wytwarzania energii elektrycznej. Mimo jego niskiej efektywności węgiel będzie nadal wykorzystywany w UE do produkcji energii elektrycznej. Będzie to wymagało stosowania bardziej wydajnych technologii wykorzystania węgla.

4.18. EKES odnotowuje, że w UE nie panuje jednomyślność w kwestii energii jądowej. Polityka państw członkowskich w tej dziedzinie jest bardzo zróżnicowana. Produkowane obecnie nowe i zaawansowane technologicznie reaktory mogą doprowadzić do ponownego odrodzenia się sektora jądowego, który jak się wydaje, pomimo krótkiego okresu niepewności, staje się rzeczywistością. Czas pokaże, czy UE może pozwolić sobie na ograniczenie udziału energii jądowej w koszyku energetycznym, lecz na razie musi pozostać na obranej drodze. Ze względu na przyszłe decyzje polityczne dotyczące energii jądowej przydatne byłyby informacje zwrotne dotyczące kosztów eksploatacji i przestrzegania przepisów dla najstarszych systemów.

Bruksela, dnia 17 lutego 2016 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Georges DASSIS